novi
muALLIM
هل يستوي الذين يعلمون والذين لا يعلمون
ČASOPIS ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE
God VIII • br. 30 • Cijena 5 KM, za inozemstvo 5€

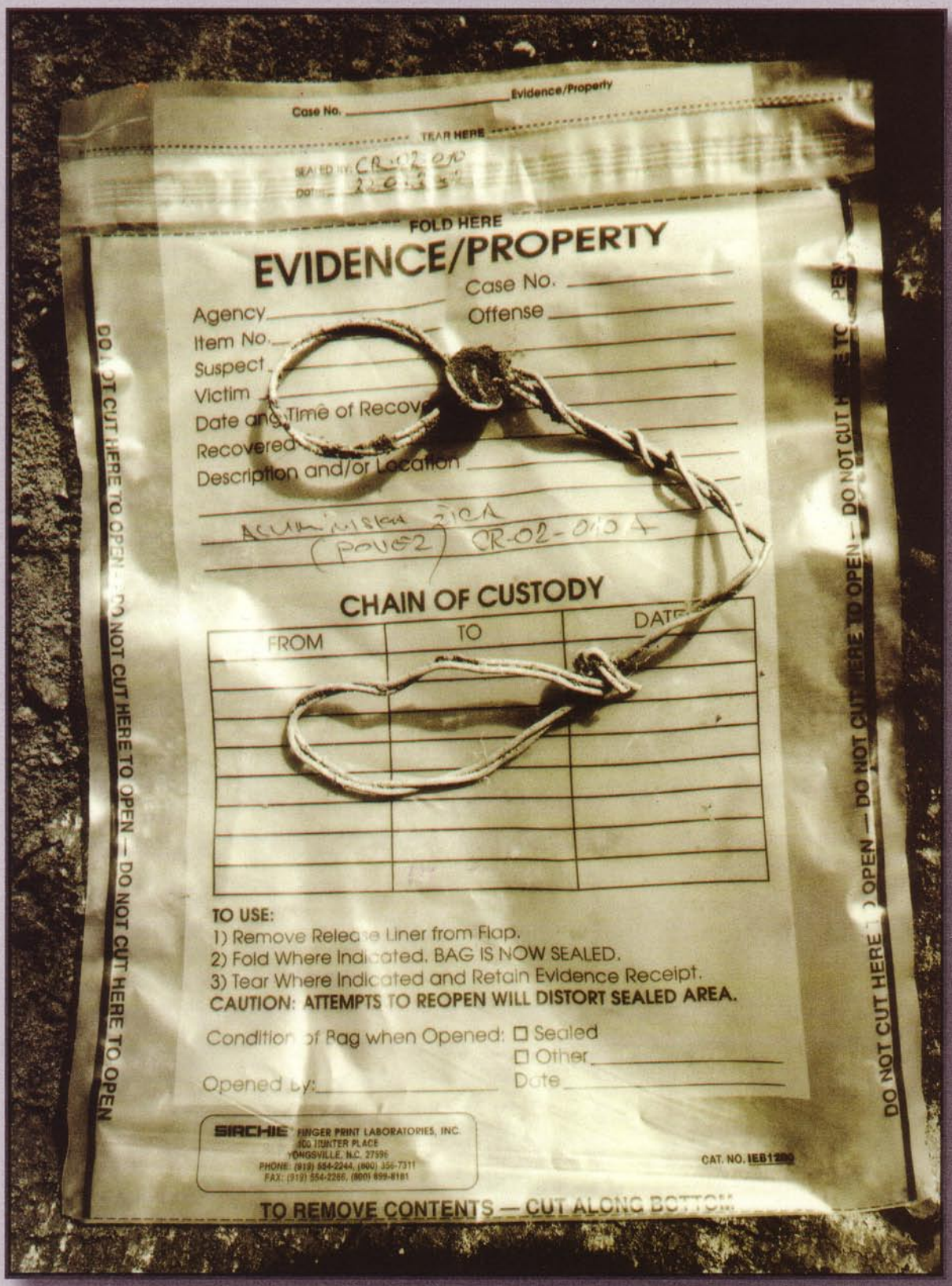

JULI 2002. KAMENICA POREDZVORNIKA
Alumini jska žica korištena za vezivanje ruku srebreničkim žrtvama, pronađena u sekundarnoj masovnoj grobnici.
Fotografija: Tarik Samarah

SARAJEVO, 14. DŽUMADE-L-UHRA 1428. / 29. JUNI 2007.

GENOCID NAD BOŠNJACIMA SREBRENICE; SIGURNE ZONE UN-a, JULA 1995.

Dr. Smail ČEKIĆ

Za vrijeme agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu (1991.-1995.), pored zločina protiv mira i sigurnosti čovječanstva, na okupiranim područjima i opsjednutim gradovima izvršeni su brojni zločini nad civilnim stanovništvom, uključujući i genocid nad Bošnjacima.

O tim zločinima, posebno u dolinama rijeka Drina, Neretva, Sana i Lašva te u Bosanskoj posavini, pored brojnih dokumenata, podataka, izjava, informacija, saznanja i drugih dokaza, svjedoči i veliki broj likvidiranih i protjeranih žrtava.

Velikosrpski agresor je u i oko Srebrenice jula 1995., uz učešće srpskih kolaboracionističkih oružanih formacija iz Bosne i Hercegovine, u toku jedne sedmice **likvidirao i zatrpao u masovne grobnice na hiljade zarobljenih Bošnjaka; na stotine živih zakopao; muškarce, žene i dječake sakatio i klao; djecu ubijao pred očima majki; natjerao djeda da pojede džigericu svoga unuka; silovao žene i djevojke; deportirao oko 30.000 ljudi, uglavnom žene i djecu,** priredio scene dostojne Danteovog Pakla. O tome postoje brojni dokazi, među kojima i masovne grobnice, koje je pokrila trava, a zvijeri raznijele kosti. To su, prema ICTY-u **"scene iz pakla, napisane na najmračnijim stranicama ljudske historije".**

"SIGURNA ZONA"

Podrinje je u cjelini (Bijeljina, Zvornik, Bratunac, Srebrenica, Vlasenica, Rogatica, Višegrad, Goražde, Čajniče i Foča) imalo apsolutnu većinu bošnjačkog stanovništva. To je područje od **"ogromne strateške važnosti"** za velikosrpsku ideologiju, politiku i praksu.

Stoga je, u skladu sa formiranjem **"velike Srbije",** etnički čiste srpske države, **"eliminiranje rijeke Drine kao granice između srpskih država"** jedan od **strateških ciljeva srpskog naroda.** U skladu sa srpskim velikodržavnim projektom bio je i plan **"da će na području 50 km od rijeke Drine sve biti srpsko, čisto srpsko".**

Početkom 1993. "Vojska Republike Srpske" je, zajedno sa regularnim snagama Vojske Jugoslavije, u ofanzivi zauzela Kamenicu, Cersku i Konjević-Polje i smanjila veličinu srebreničke enklave sa 900 na oko 150 km^2. Bošnjaci s obližnjih područja slili su se u grad Srebrenicu i njenu bližu okolinu, čime je broj stanovnika porastao na oko 60.000 ljudi. Napuštanjem 90% sela, izgubljena je svaka mogućnost prehrane, a grad Srebrenica morao je primiti na desetine hiljada novih stanovnika. Nakon toga, komandant Zaštitnih snaga Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UNPROFOR) general Philippe Marillon posjetio je u martu Srebrenicu, uvjerio se u užasne uslove opsade (bez tekuće vode, struje, hrane, lijekova i drugih životnih potreba, koje su uskraćivale velikosrpske snage) i izjavio da su stanovnici pod zaštitom Ujedinjenih nacija i da ih neće napustiti.

Savjet sigurnosti Ujedinjenih nacija je, 16. aprila 1993., pozivajući se na Poglavlje VII. Povelje Ujedinjenih nacija, donio Rezoluciju (br. 819) kojom je proglasio da **"sve strane i ostali postupaju prema Srebrenici i njenoj okolini kao prema 'sigurnoj zoni' koja mora biti pošteđena svakog oružanog napada ili bilo kojeg neprijateljskog čina."** Tim je dokumentom postavljen zahtjev da se **"odmah prekinu svi oružani napadi... na Srebrenicu i trenutno povlačenje iz područja oko Srebrenice".**

Generalni sekretar UN-a Boutros Ghali je, poslije usvajanja Rezolucije 819 (1993.), komandantu UNPROFOR-a generalu Valgrenu poslao direktivu kojom ga je obavijestio da, po njegovom mišljenju, Rezolucija **"ne podrazumijeva obavezu vojnog angažiranja UNPROFOR-a u zaštiti sigurne zone".** Ta direktiva je bila u suprotnosti sa Rezolucijom 819, u kojoj ni na jednom mjestu ne spominje da ona **"ne podrazumijeva obavezu vojnog angažiranja UNPROFOR-a u zaštiti sigurne zone".** Međutim, sa tom direktivom nisu bile upoznate sve članice Savjeta sigurnosti. To je od Rezolucije o sigurnoj zoni načinilo najobičniju farsu. Uloga UNPROFOR-a je protumačena i usmjerena na pružanje humanitarne pomoći, i to uz pristanak izvršilaca agresije, genocida i drugih oblika zločina. Stoga je Rezolucija Savjeta sigurnosti 819 (1993.), kao i brojne druge, bila potpuna prijevara od prvog dana. Pa, ipak, general Valgren, komandant UPROFOR-a, suprotno Rezoluciji 819 Savjeta sigurnosti UN-a, proglasio je potpunu demilitarizaciju grada (a ne enklave) i prisilio generala Sefera Halilovića da, 18. aprila 1993., sa Ratkom Mladićem potpiše **Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice,** odnosno sporazum o kapitulaciji. Taj sporazum zahtijevao je razoružavanje Bošnjaka.

I pored toga što je Srebrenica proglašena "sigurnom zonom" Ujedinjenih nacija, svo vrijeme do zauzimanja toga kraja u julu 1995. protiv tamošnjeg, potpuno izoliranog bošnjačkog stanovništva, vođeni su specijalni oblici rata i genocidnog uništenja, kao što su: uskraćivanje vode, struje, ometanje i zabrana doturanja humanitarne pomoći, lijekova, energenata i svega što je, u biološko-egzistencijalnom smislu, neophodno za preživljavanje.

Velikosrpski agresor je Bošnjacima u kontinuitetu "zagorčavao život" i stalno brutalno kršio status "sigurne zone", ispaljujući granate na Srebrenicu, pri čemu su mnogi civili ubijeni i ranjeni.

Radovan Karadžić, predsjednik paradržavne i kolaboracionističke tvorevine Republike Srpske, 8. marta 1995. je, **"vrlo hitno",** izdao "direktivu za dalja dejstva op. br. 7" Vojsci Republike Srpske u vezi sa njenom dugoročnom strategijom prema Srebrenici i Žepi, "sigurnim zonama" Ujedinjenih nacija, a u cilju **"definitivnog oslobađanja Podrinja",** prema kojoj je, između ostalog, trebalo **"svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici i Žepi".** U toj strategiji se konkretno navodi da "Vojska Republike Srpske" treba **"što**

prije izvršiti potpuno fizičko odvajanje Srebrenice od Žepe".

Sredinom 1995. humanitarna situacija za civile Bošnjake i vojno osoblje u enklavi postala je, kao što je i bilo predviđeno Karadžićevom direktivom od 8. marta 1995., bila katastrofalna. Civili su umirali od gladi.

JULI 1995.

Početkom jula 1995. komanda Drinskog korpusa poduzela je neposredne pripreme za vojnu operaciju protiv "sigurne zone" Srebrenica. Operacija je nazvana **"Krivaja '95."**

Ofanziva Oružanih snaga "Republike Srpske", uz zajedničko djelovanje jedinica iz Savezne Republike Jugoslavije te dobrovoljaca iz Rusije i Grčke, na Srebrenicu, "sigurnu zonu" Ujedinjenih nacija, započela je 6. jula 1995. Bošnjaci su od UNPROFOR-a tražili da im "vrati oružje, koje su predali kao dio sporazuma o demilitarizaciji od 1993. Međutim, taj zahtjev je odbijen s obrazloženjem kako je "UNPROFOR odgovoran za odbranu enklave, a ne oni".

Do večeri 9. jula, "Vojska Republike Srpske" prodrla je četiri kilometra u dubinu enklave, zaustavivši se samo kilometar od grada Srebrenice.

Radovan Karadžić je 9. jula (u ranim večernjim satima), nakon što je završio razgovor o "dešavanjima" u Srebrenici sa Momčilom Krajišnikom i Jovicom Stanišićem (iz Državne bezbjednosti MUP-a Srbije), obznanio velikosrpske genocidne namjere o istrebljenju Bošnjaka. U razgovoru sa Miroslavom Deronjićem i na njegovo pitanje: **"Šta vi, Miroslave, mislite uraditi sa tim stanovništvom dole?** , tj. u Srebrenici, "sigurnoj zoni" Ujedinjenih nacija, Karadžić je, pošto je Deronjić odgovorio kako ni u snu ne može pretpostaviti **"razvoj događaja prilikom ulaska u Srebrenicu"**; rekao: **"Miroslave, to sve treba pobiti... Sve što stignete"**.

Ujutro 10. jula situacija u samoj Srebrenici bila je napeta. Srpske snage za aktivna borbena djelovanja, **"posebno oko Srebrenice"**; izvršavale su **"borbene zadatke po planu"**; pri čemu su, pored ostalog, granatirale Srebrenicu (centar grada bio je **"pun naroda"),** zatim bazu Ujedinjenih nacija u sjevernom dijelu grada, koja je bila puna izbjeglica, gdje je ranjeno nekoliko ljudi, kao i bolnicu, gdje se sklonilo 2.000 civila, pri čemu je ubijeno šestero ljudi. Stanovnici su preplavili ulice i počeli bježati prema Potočarima, gdje se nalazila baza Ujedinjenih nacija. Pukovnik Karemans slao je hitne zahtjeve, tražeći hitnu zračnu podršku NATO-a. I pored stalnog pogoršanja situacije u "sigurnoj zoni" Ujedinjenih nacija, general Janvije ni 10. jula nije odobrio upotrebu bliske zračne podrške. Komandant Holandskog bataljona je, u noći 10./11. jula 1995., na sastanku u Srebrenici, bošnjačko političko i vojno rukovodstvo obavijestio kako je velikosrpskom agresoru dat ultimatum da se povuče izvan "sigurne zone" Ujedinjenih nacija te da se o ultimatumu mora izjasniti do 06,00 sati 11. jula.

U slučaju da agresor ne prihvati ultimatum, uslijedit će zračni udari masovnog karaktera po agresorskim ciljevima**, "a prostor od južnih prilaza gradu do Zelenog Jadra proglašen je 'zonom smrti', u kojoj će biti gađano sve što se kreće"**. Sugerirao je Bošnjacima da **"civilno stanovništvo bude što dalje od linije sukoba" (od "trenutne linije fronta i zauzeti skloništa u svojim kućama"**), a snagama odbrane preporučio da napuste svoje položaje. Nakon toga, komanda snaga odbrane Srebrenice donijela je odluku da obustavi planirani protunapad u ranim jutarnjim satima, što je bilo tragično za odbranu Enklave. Velikosrpske snage iskoristile su to i nastavile napredovanje prema gradu.

"Vojska Republike Srpske" je, 11. jula 1995., zauzela Srebrenicu, "sigurnu zonu" Ujedinjenih nacija. U 14,07 sati postavljena je srpska zastava iznad pekare u južnom dijelu grada. Oko 14,30 sati stanovništvo je, uključujući i one koji su našli utočište u bazi čete «B», krenulo prema Potočarima. Do tada je više zahtjeva za zračnu podršku odbijeno na raznim nivoima u sistemu komandovanja Ujedinjenih nacija. General Janvije se, uprkos formalnom insistiranju da se prestane sa gađanjem civilnog stanovništva i kršenjem "sigurne zone" UN-a**, "poštujući akcije"** koje je general Mladić poduzimao **"u području Srebrenice"**; brinuo za komoditet 30 "zarobljenih" holandskih oficira.

Holandski bataljon **"nije ispalio ni jedan jedini hitac u pravcu nadolazećih srpskih snaga"**. U 16,20 sati **"grad Srebrenicu su već preplavili Srbi"**. Oko 16,30 sati hiljade izbjeglica je bježalo prema Potočarima. Kasno poslijepodne generali Ratko Mladić, Milenko Živanović, Radislav Krstić i drugi oficiri Vojske Republike Srpske "trijumfalno" su prošetali praznim ulicama Srebrenice, a veliki broj (na hiljade) izbjeglica kretao se prema Potočarima, očajnički tražeći zaštitu od Holandskog bataljona. Na trgu u Srebrenici general Ratko Mladić je izjavio: **"Evo nas 11. jula 1995. godine u srpskoj Srebrenici. Uoči još jednog praznika srpskog, poklanjamo srpskom narodu ovaj grad. Napokon je došao trenutak da se, poslije Bune protiv dahija, Turcima osvetimo na ovom prostoru".** Karadžić je lično (**"radi marketinga , "treba mu to radi nekih stvari"**) naredio da se u Srebrenici, pored srpske, postavi i grčka zastava, čiji su pripadnici (tj. Grci), pored Rusa i drugih, sudjelovali u napadu i zauzimanju Srebrenice.

Neposredno uoči i nakon zauzimanja Srebrenice, "sigurne zone" Ujedinjenih nacija, civilno stanovništvo je, u panici i općem haosu, bježalo prema Potočarima, tražeći očekivanu zaštitu i spas unutar i oko baze Ujedinjenih nacija. Do večeri 11. jula 1995. u Potočarima se okupilo između 20.000 i 25.000 izbjeglih, većinom žena, djece, staraca i vojno nesposobnih muškaraca.

Nekoliko hiljada nahrupilo je u bazu Ujedinjenih nacija, kroz ulaz koji im je otvoren presijecanjem ograde, tražeći sklonište u skladištima, dok su se ostali zadržali oko baze - u halama fabrika i na poljima. Među ženama i djecom bilo je i 1.000-2.000 muškaraca. Niko od njih nije imao oružje.

Uslovi u Potočarima bili su užasni. Nije bilo vode, hrane, ni lijekova, niti sanitarnih čvorova, a julske vrućine bile su nesnosne. Situacija je bila haotična. Gladni i žedni ljudi bili su tijesno zbijeni, uspaničeni i prestravljeni. Snajperisti su ih gađali i palili kuće, što je još više povećavalo strah i paniku užasnutih ljudi.

Tokom prijepodneva 12. jula 1995. u Potočarima se, u pratnji visokih oficira Glavnog štaba "Vojske Republike Srpske" i televizijskih ekipa koje su ga snimale kako djeci dijeli slatkiše, pojavio general Ratko Mladić, lažno uvjeravajući okupljeni narod da im se neće ništa dogoditi.

Srpske vojne i policijske snage, uključujući i **jedinice iz Srbije i "Republike Srpske krajine"**; 12. i 13. jula 1995., po kratkom postupku, na raznim mjestima oko baze Ujedinjenih nacija u Potočarima, **likvidirale** su brojne muškarce.

Teror je povecan u toku noći. Krici, zapomaganje, jauci, plotuni i drugi zastrašujući zvuci čuli su se tokom cijele noći. Vojnici su izvlačili i odvodili ljude iz mase.

Narednog dana, izutra 13. jula 1995., neke izbjeglice, koje su tražile vodu, naišle su na hrpe tijela kod obližnjeg potoka, gdje se nalazila ogromna masa zaklanih ljudi (po nekim svjedocima - više od 300), među kojima je bilo i žena **("bili su sa odsječenim glavama i uopće nisu imali glava na svojim vratovima").**

"Vojska Republike Srpske" je u toku 12. i 13. jula 1995. organizirano i planski vršila **de-**

portaciju žena, djece i staraca iz Potočara prema Kladnju. Oko podne 12. jula 1995., prema utvrđenom planu, brojni autobusi i kamioni, uključujući i **vozila iz Srbije**, počeli su stizati u Potočare, kako bi pokupili žene, djecu i starce.

Ukrcavanje u autobuse izvršeno je u prisustvu i pod kontrolom pripadnika Vojske i specijalnih jedinica policije "Republike Srpske" i uz pomoć pripadnika Holandskog bataljona.

U Potočarima je 12. i 13. jula 1995. najdramatičnije bilo sistematsko odvajanje i razdvajanje muškaraca i dječaka od žena i djece. Od jutra 12. jula velikosrpske snage su, u prisustvu i po naređenju Ratka Mladića i uz sudjelovanje policajaca sa psima, odabirale i izdvajale muškarce i djecu od ostalih izbjeglica i odvodile, pritvarale i držale ih na zasebnim mjestima u i oko Potočara. Pri tome su, na jednoj strani, žene i djeca plakali i vrištali, posebno djeca koja su gledala kako im odvode očeve, a na drugoj se čuli jauci, urlanje, zapomaganje, pucnji. To je trajalo cijelu noć 12. jula 1995. Izdvojene su odvodili na lokaciju ispred Fabrike cinka i zatim ih, iste večeri, kamionima odvozili na druga mjesta zatočenja. Kad su izbjeglice počeli ukrcavati u autobuse, srpski vojnici i policajci sistematski su izdvajali muškarce koji su se u gužvi pokušavali ukrcati, oduzimajući im ličnu imovinu (lične dokumente i dragocjenosti). Te ljude odvodili su i u zgradu poznatu kao "Bijela kuća" (u neposrednoj blizini baze Ujedinjenih nacija), gdje su ih prisiljavali da prije ulaska ostave svoje stvari, uključujući novac i lične karte, na velikoj hrpi ispred zgrade; te stvari su oduzimane i kasnije spaljene. Svi izdvojeni muškarci držani su u krajnje nepovoljnim i užasnim uslovima, pri čemu su neki zlostavljani i ubijeni. Među njima je bilo dosta dječaka. Razdvajanje je nastavljeno i za vrijeme ukrcavanja u vozila i u toku deportacije.

Najveći broj odvojenih Bošnjaka u Potočarima (**više od 1.000**), počevši od poslijepodneva 12. i tokom cijelog 13. jula 1995., ukrcavan je u zasebna vozila i iz Potočara odvezen na druga **mjesta zatočenja** u Bratuncu, gdje su dovodeni i zarobljenici iz zbjega ("kolone"), a odatle odvodeni na mjesta likvidacije.

Potpuna deportacija civila Bošnjaka iz Potočara završena je uvečer 13. jula 1995. do 20,00 sati. Tada su oficiri Holandskog bataljona naredili izbjeglicama da napuste njihovu bazu. Jedan broj stanovnika Srebrenice, "sigurne zone" Ujedinjenih nacija (između 10.000 i 15.000), bježeći iz enklave nakon zauzimanja Srebrenice, okupio se uvečer 11. jula 1995. u Šušnjarima, tražeći spas prema slobodnoj teritoriji. Oko jedne trećine muškaraca bili su pripadnici 28. divizije, a većina nije bila naoružana. Ostali su bili civili, među kojima žene i djeca. Krenuli su u **zbjeg**, u velikoj koloni «kroz šumu», u pravcu Tuzle.

Velikosrpske snage su 12. jula nastavile sa **vojnom operacijom "po planu"**. Vojska i MUP "Republike Srpske" granatirali su izbjegličku kolonu iz raznih pravaca. Artiljerija je od samog polaska kolone djelovala sa više lokaliteta, oruđima i borbenim sistemima velikih kalibara. U 10,00 sati, nakon što je zbjeg upao u zasjedu, djelovano je i iz minobacača. Od granatiranja je na prostoru lokaliteta **Hajdučko groblje,** u podnožju Bokčin potoka, bilo više ranjenih i mrtvih. Samo na jednoj njivi ubijeno je oko 100 ljudi.

Snage Vojske i MUP-a "Republike Srpske" su u poslijepodnevnim i ranim večernjim satima na području **Ravnog Buljima** zarobile veći broj ljudi sa začelja kolone. Vojska i policija "Republike Srpske" koristili su razne načine (postavljanje zasjeda, pozivanje ljudi iz šume na predaju, itd.), uključujući i ukradene uniforme i vozila Ujedinjenih nacija i Crvenog križa, kako bi uhvatili u zamku i obmanuli izbjegličku kolonu, uz obećanje da će im štititi živote, zatim da će biti prebačeni u Tuzlu i da im garantiraju sigurnost te da su UNPROFOR i Crveni križ zaduženi za njihovo prebacivanje za Tuzlu. **Broj zarobljenih iznosio je 12. jula oko 1.000.**

Sve jedinice Drinskog korpusa su 12. jula i poduzimale **"sve mjere u cilju sprječavanja**

iznenađenja, angažiranja jedinica na izvršenju zadatka 'Krivaja 95", planski izvršavajući **"sve borbene zadatke"**. Na procijenjenim pravcima, jedinice Vojske i Ministarstva unutrašnjih poslova "Republike Srpske" **organizirale su zasjede radi uništenja Bošnjaka koji se nisu predali i koji se pokušavaju izvući "sa ženama i djecom prema Ravnom Buljimu i Konjević-Polju",** gdje su naišli **"na minsko polje".**

U jutarnjim satima 13. jula, na širem području Pobuđa (u šumi oko Konjević-Polja), između putne komunikacije Bratunac - Konjević Polje - Nova Kasaba, blokirano je oko 8.000 ljudi, čiju su likvidaciju planirali Vojska i policija "Republike Srpske".

Najveće grupe muškaraca i dječaka iz zbjega zarobile su jedinice Vojske i MUP-a "Republike Srpske" 13. jula na cesti Bratunac - Konjević-Polje - Milići, pri čemu su Vojska i

MUP "Republike Srpske" megafonima pozivali na predaju, uz obećanje da će postupiti s njima u skladu sa Ženevskim konvencijama. U toku dana je, samo do 17,30 sati, **zarobljeno najmanje 6.000 muškaraca**, koji su raspoređeni na nekoliko lokacija. Najveći broj zarobljenih odvođen je na sabirna mjesta u **Novoj Kasabi**, gdje je zatočeno između 1.500-3.000 ljudi, i u **Sandićima** na jednoj poljani, gdje je bilo zatočeno između 1.000 i 4.000 ljudi. Kontrolirajući operaciju zarobljavanja i dajući podršku svojim podređenim da istraju na tom zadatku, general Ratko Mladić obmanuo je zarobljenike u oba mjesta, rekavši da im se ništa neće dogoditi, nego da će ih razmijeniti kao ratne zarobljenike te da su njihove porodice već prebačene u Tuzlu.

Jedan broj zarobljenih kod Nove Kasabe i Konjević-Polja je, ujutro 13. jula 1995., ubijen na obali rijeke **Jadar**.

Istog dana, u ranim poslijepodnevnim satima (oko 16,00) vojnici i/ili policija "Republike Srpske" su sa tri autobusa dovezli grupu zarobljenih Bošnjaka i strijeljali ih u **Cerskoj**. Strijeljano je najmanje 149 lica starosne dobi od 14 do 50 godina, od čega je 147 nosilo civilnu odjeću. Većem broju žrtava ruke su bile vezane iza leđa ligaturama napravljenim od žice.

Nekoliko desetina zarobljenih na putnoj komunikaciji Kravica - Milići (KonjevićPolje, Pervani, Lolići...) ubijeno je na licu mjesta. Jedan broj zarobljenih u Konjević-Polju, uključujući i dječake, odveden je na Jahorinu i Trnovo, gdje su ih kasnije likvidirale specijalne jedinice MUP-a **Republike Srbije.**

Kasno poslije podne 13. jula 1995. između 1.000 i 1.500 zarobljenih u Sandićima odvedeno je u **Kravicu** i natjerano da uđu u skladište Osnovne organizacije kooperanata "Kravica" (zemljoradnička zadruga), gdje je izvršen veliki masakr. Oko 18 sati svi su likvidirani (zoljama, ručnim bacačima, ručnim bombama i pušćanim mecima).

Vojska i MUP "Republike Srpske" te druge oružane jedinice, uključujući i oružane jedinice iz Srbije i "Republike Srpska krajina", od oko 22,00 sata 12. jula do približno 15. jula, a posebno 13. jula, prema dobro osmišljenom i razrađenom planu o izdvajanju, privremenom zatočenju (u Bratuncu) i organiziranoj i sistematskoj likvidaciji zarobljenih, naviše različitih lokacija u Bratuncu po kratkom postupku likvidirali mnoge zarobljenike, koji su, na hiljade, bili privremeno zatočeni na više različitih lokacija u Bratuncu i njegovoj okolini. U Bratunac su, prema naređenju vojnog rukovodstva "Republike Srpske", dovoženi brojni zarobljenici. Taj grad je 13. jula bio prepun zarobljenika, koje su dovodili sa ceste Bratunac - Milići. Zarobljenici su odvođeni na stadion, u škole, vojni zatvor, policiju, hangar, garaže i druge objekte, zatim su držani u vozilima (autobusi i kamioni) parkiranim u centru grada i uz cestu, a za ta mjesta znali su svi, posebno građani Bratunca. Zatočenici su u Bratuncu teško zlostavljani i premlaćivani, pri čemu su se čuli jauci muškaraca, koji su izvođeni napolje i likvidirani. Gotovo uopće nisu dobijali ni hranu, niti vodu.

Mnogi zarobljenici likvidirani su u Bratuncu u Osnovnoj školi "Vuk Karadžić", kao i na drugim mjestima na putu Kravica - Milići, uključujući i Konjević-Polje, gdje su vršena zarobljavanja i likvidacije. U Bratunac je 13. jula sa grupom vojnika stigao pukovnik Ljubomir Beara, sa naredbom da se **ubiju zarobljenici («s naređenjem s vrha, naredbe od vrha da ubijem zarobljenike»).**

U kasnim večernjim satima 13. jula 1995., prema instrukcijama Radovana Karadžića **i naređenju generala Mladića da se zarobljenici odvedu u Zvornik i strijeljaju, otpočeo je proces odvođenja zarobljenika na područje Zvornika.** Te je večeri i tokom noći 13. i 14. jula iz Bratunca i okoline prevezeno (sa oko 30 autobusa) oko 2.000-2.500 muškaraca, izdvojenih u Potočarima i zarobljenih iz zbjega u pokušaju bjekstva iz srebreničke enklave, u **salu Osnovne škole u Grbavcima (kod Orahovca)** i u drugim školama, gdje je jedan broj strijeljan iza škole na poljani, a drugi prebačen na drugu lokaciju i likvidiran. U ranim poslijepodnevnim satima 14. jula 1995., pripadnici "Vojske Republike Srpske" muškarcima iz škole u Grbavcima, kojih je, prema nekim procjenama, bilo oko 1.000, stavili su poveze na oči, ukrcali ih u kamione i odveli na obližnje polje (stratište) kod Orahovca, naredili im da siđu sa kamiona i likvidirali ih automatskim oružjem po prijekom postupku. Egzekuciju je lično nadgledao general Ratko Mladić. Ubijeni su odmah (14. i 15. jula) zatrpani u masovne grobnice.

Pripadnici Vojske i/ili MUP-a "Republike Srpske" su 14. jula (poslije podne) između 1.500-2.000 zarobljenika sa mjesta zatočenja u Bratuncu i okolini prevezli u **Petkovce i zatočili u sali Osnovne škole**, gdje su ih udarali, tukli, zlostavljali i pucali u njih iz automatskog oružja. Zarobljenicima su žicom vezali ruke na ledima, natjerali ih da izuju cipele i, u noći 14. jula, te u ranim jutarnjim satima 15. jula, kamionima ih prevozili u blizinu **brane kod Petkovaca**, gdje je već bilo mnogo mrtvih, koji su ležali licem prema zemlji, ruku vezanih na leđima. Okupili su ih ispod brane i likvidirali automatskim oružjem po prijekom postupku u grupi 5-10 ljudi. Ujutro 15. jula 1995., pripadnici "Vojske Republike Srpske"; pomoću rovokopača i druge teške mehanizacije, pokopavali su žrtve još dok su likvidacije i dalje vršene.

U Beogradu je, 15. jula 1995., u vrijeme dok u velikosrpski agresor i njegovi kolaboracionisti izvodili operaciju likvidacije zarobljenika, kod Slobodana Miloševića održan **tajni sastanak**, kome su prisustvovali: Karl Bildt (mirovni predstavnik Evropske unije), Torvald Stoltenberg (predstavnik UN-a u Međunarodnoj konferenciji), Jasuši Akaši (specijalni predstavnik Generalnog sekretara UN-a) i Rupert Smith (komandant snaga UN-a u Bosni i Hercegovini). Na sastanku je, za zahtjev Bildta, bio i general Mladić, koji je rukovodio i komandovao zauzimanjem Srebrenice i genocidom nad Bošnjacima. Nažalost, ni jednog od prisutnih nisu interesirali zarobljeni Bošnjaci.

U zoni odgovornosti 1. zvorničke brigade, prema **planu "da se pobiju zarobljenici"**, 14. i 15. jula 1995. vođena je **operacija ubijanja zarobljenika**. Pri tome je bilo **"ogromnih problema sa ukopavanjem strijeljanih i sa čuvanjem zatvorenika koje tek treba strijeljati".**

Šesnaestog jula 1995., na **Vojnoj ekonomiji Branjevo**, prema utvrđenom obrascu, ubijeno je oko 1.200 zatočenika, koji su 14. jula 1995. bili odvezeni u Pilicu, nakon čega su ih prozvali da izađu iz škole, ukrcali su ih u autobuse s rukama vezanim na leđima i odvezli na Vojnu ekonomiju Branjevo, gdje su ih postrojavali u grupama po deset i likvidirali. Poslije toga je rovokopač pokupio leševe.

Istoga je dana (oko 15 sati) izvršena još jedna likvidacija zarobljenih. Tada su pripadnici Bratunačke brigade, zajedno sa drugim pripadnicima Vojske i MUP-a "Republike Srpske", u zgradi **Doma kulture u Pilici**. po prijekom, postupku automatskim oružjem likvidirali oko 500 ljudi. Sljedećeg dana su pripadnici Zvorničke brigade pokupili leševe žrtava, prevezli ih na Vojnu ekonomiju Branjevo i pokopali u masovnu grobnicu.

Također, oko 16. jula 1995. "Vojska Republike Srpske" likvidirala je više stotina zarobljenih

(oko 500) na osami u blizini **Kozluka** i pokopali ih u obližnju masovnu grobnicu.

Brojne jedinice Vojske i policije "Republike Srpske", tokom jula i augusta 1995,, kao i kasnije, vršile su **"pretrese terena i zasjednim djelovanjima"** sprječavale **"prolaz muslimana iz bivše enklave Srebrenica prema Tuzli i Kladnju",** pri čemu su mnogi Bošnjaci zarobljeni i sistematski na licu mjesta likvidirani.

Manje grupe Bošnjaka danima i mjesecima su lutale po šumama, pokušavajući se probiti do Tuzle (posljednja grupa stigla je 16. aprila 1996.).

Jedan broj ranjenika iz Srebrenice, koji je liječen u Zvorniku, po naređenju generala Mladića, likvidirala je, 23. jula 1995., Vojna policija.

Oružane snage "Republike Srpske" su, u djelujući zajedno sa jedinicama iz Srbije i "Re-publike Srpska krajina" te stranim plaćenicima, a u skladu sa velikosrpskom ideologijom, politikom i praksom, deportirale "sve muslimanske žene i djecu" iz Potočara i na hiljade muškaraca i dječaka, koji su, nakon zauzimanja Srebrenice, sigurne zone UN-a, pokušali pobjeći, zarobile, zatočile i likvidirale te zatrpale u masovne grobnice na skrovitim mjestima.

GENOCID

U bezočnoj **"operaciji ubijanja"**, uglavnom za četiri dana, s namjerom i prema tačno utvrđenom obrascu, likvidirano je više od 8.000 zarobljenih Bošnjaka radi njihove etničke i vjerske pripadnosti i što su živjeli na teritoriji na koju se velikosrpski agresor, sa svojim kolaboracionistima, planirao proširiti. Istrijebljene su tri generacije muškaraca.

To je najveći pojedinačni i u kratkom vremenu izvršeni masakr i totalni progon ljudi u Evropi nakon Drugog svjetskog rata.

Zauzimanje Srebrenice, deportacija civila iz Potočara i operacija zarobljavanja, zatočenja i likvidacije Bošnjaka su genocidni akti unaprijed isplanirani, dobro osmišljeni, efikasno organizirani i širokog obima, naređeni sa nadležnih političkih i vojnih mjesta te izvršeni planski, sistematski i organizirano.

Broj ubijenih i kratkoća vremena likvidacije govori da je u pripremi i izvršenju zločina sudjelovalo veoma mnogo organiziranih i discipliniranih izvršilaca, zapravo cijeli **politički, upravni, policijski i vojni potencijal** velikosrpskih snaga.

Ideološki i politički nosilac genocida bio je velikosrpski režim Slobodana Miloševića, a glavni izvršioci Srpska demokratska stranka Bosne i Hercegovine, Vlada, Vojska i MUP "Republike Srpske".

Izvršilac zločina poduzeo je sve mjere, uključujući sistematsko prekopavanje, premještanje i ponovno zatrpavanje tijela žrtava, da bi prikrio genocid i onemogućio provođenje pravde, čime je nad likvidiranim ponovo izvršen još jedan sistematski oblik zločina, do sada na takav način nepoznat historiji. To govori i o tome kako su njegovi počinioci bili svjesni zločinačkog karaktera svojih postupaka i otklanja svaku sumnju u njihovu subjektivnu krivicu, odnosno u postojanje predumišljaja kod izvršenja ovog najtežeg oblika zločina.

U i oko Srebrenice jula 1995. počinjen je masovni zločin nad Bošnjacima muslimanima. Taj zločin je djelo genocida nad muslimanima. Širina područja izvršenja zločina, brzina likvidacije više hiljada ljudi, veličina područja na kome su zakopavani leševi i višestruko izmještanje posmrtnih ostataka ubijenih te broj ljudi koji je nužno sudjelovao u izvršenju i prikrivanju zločina, apsolutno pokazuje da su zločini bili poznati velikom broju ljudi i da su uporno sakrivani.

Genocid nad Bošnjacima «sigurne zone» Ujedinjenih nacija Srebrenica počinjen pred očima svjetske javnosti i uz nesumnjivu asistenciju i zločinačku pasivnost snaga UN-a, koje su bile dužne zaštititi stanovništvo te zone, dio je neposrednih priprema Daytona u tradicionalnom maniru stavljanja pred svršen čin radi osiguranja za Srbiju strateški važnog graničnog pojasa.

Taj zločin je samo vrh ledenog brijega zločina izvršavanih u kontinuitetu četiri godine na gotovo tri četvrtine državne teritorije Bosne i Hercegovine.

Summary

GENOCIDE OVER BOSNIAKS IN SREBRENICA, A UN SAFE HEAVEN ZONE, IN JULY 1995

Dr Smail Cekic

During the time of the aggression on Bosnia and Herzegovina (1991-1995), besides the crimes against the peace and security of mankind, in the occupied and surrounded territories of the country, numerous crimes over the civilian population have taken place including genocide over Bosniak people. Security Council of UN has brought a Resolution (no. 819) based on Chapter VII, of the United Nations Resolution in which it is stated that: **"all parties and others concerned treat Srebrenica and its surroundings as a safe area which should be free from any armed attack or any other hostile act".** This document also demands an **"immediate cessation of armed attacks ... against Srebrenica and their immediate withdrawal from the areas surrounding Srebrenica".** Army of Republic of Srpska" has, however, occupied Srebrenica, a "Safe area" of UN, on July llth, 1995.

In Srebrenica and its surrounding areas, in July 1995 a massive scale crime has been committed over the Bosnian Muslims of the territory. It was an act of genocide over the Muslim civilians. Size of the area in which crime was committed, the speed in which thousands of people were murdered. the size of the territory where the corps have been buried in mass graves and numerous

Displaces of humanremains of the murdered and finally the number of those who directly participated in committingn and later concealing these crimes is a sufficient proof that a large number of people were aware of these crimes and worked on concealing the same. Genocide over Bosnian Muslims on the territory of safe area of UN, committed before the eyes of the whole world, and undoubtedly with the assistance and the passiveness of UN forces, whose duty was to protect the civilians of the area, is a part of the immediate preparation for the later coming Dayton Agreement, in their traditional manner, and all for the reason of securing for Serbia strategically important border area.